

NATIONAAL VERBOND VAN HET KATHOLIEK
SECUNDAIR ONDERWIJS

LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

**MAATSCHAPPELIJKE
VORMING**

DERDE GRAAD BSO

B
Z-36
(1,92)

B

Z-36(1,92)

Maatschappelijke vorming : derde graad BSO, 1ste leerjaar/2de leerjaar (2
u./w.) / Nationaal Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs. - Brussel :
Licap, 1992. - 11 S. - (Leerplan secundair onderwijs)
Einheitssacht.: Lehrplan <Belgique> / Gesellschaftskunde / 1992
Dritte Stufe BSO, 1. Schuljahr/2. Schuljahr

98/1448

Georg-Eckert-Institut BS78

1 223 183 5

**NATIONAAL VERBOND VAN HET KATHOLIEK
SECUNDAIR ONDERWIJS**

GUIMARDSTRAAT 1 - 1040 BRUSSEL

LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

**MAATSCHAPPELIJKE
VORMING**

Derde graad BSO
1ste leerjaar/2de leerjaar (2 u./w.)

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
-Schulbuchbibliothek -

98/1448

B

Z-36 (1,92)

INHOUD

blz.

1	INLEIDING	4
2	LEERINHOUDEN	5
2.1	Het leven in het eigen milieu - de buurt - de gemeente	5
2.2	Ons land een deel van Europa	5
2.3	De wereldgemeenschap verbonden met en verantwoordelijk voor elkaar	6
3	METHODOLOGISCHE WENKEN	7
4	COORDINATIE MAATSCHAPPELIJKE VORMING MET NEDERLANDS EN WISKUNDE	8
4.1	Het leven in het eigen milieu - de buurt - de gemeente	8
4.2	Ons land een deel van Europa	8
4.3	De wereldgemeenschap verbonden met en verantwoordelijk voor elkaar	9
5	NUTTIGE ADRESSEN	10

AV MAATSCHAPPELIJKE VORMING

1ste en 2de lj.: 2 u./w.

1 INLEIDING

In de leerplannen van het BSO wordt uitdrukkelijk gestreefd naar een zo goed mogelijke coördinatie tussen de vakken. De beste manier om die coördinatie te bereiken is vanzelfsprekend die vakken aan één en dezelfde daartoe opgeleide leraar toe te vertrouwen.

Om diverse redenen is dit soms moeilijk realiseerbaar. Hoe dan ook, coördinatie vraagt een overzicht en een welomschreven planning van de coördinatiemogelijkheden. In dit leerplan komen een reeks thema's voor, die onder drie grote sociaal-ruimtelijke structuren gerangschikt staan, namelijk het eigen leefmilieu - de buurt - de gemeente; het eigen land als partner van de EG; de wereldgemeenschap.

De maatschappij, waarop de leerlingen moeten worden voorbereid, manifesteert zich in een concreet afgebakende, sociaal-economische, sterk georganiseerde ruimte. Iedere mens of mensengroep handelt vanuit ruimtelijk gelokaliseerde instellingen (gezin, school, bedrijf, enz...).

Lessen over het gezin, de familie, het schoolleven komen in grote mate aan bod in de les Godsdienst. Waar het nodig is, moet de leraar Maatschappelijke vorming aanvullen. Het zal gewoonlijk volstaan, als aanknopingspunt voor zijn eigen lessen, naar dit vak te verwijzen.

Om de integratiemogelijkheden tussen de vakken Maatschappelijke vorming, Nederlands en eventueel Wiskunde (complementair gedeelte) maximaal te benutten, werd na overleg met de verantwoordelijken voor die leerplannen, aangeduid welke inhouden zich tot samenwerking en **SIMULTAAN BEHANDELLEN** lenen. Het betreft exemplarische aanduidingen. Elke leraar kan naar eigen inzicht snoeien en aanvullen.

Bij ieder thema van het leerplan Maatschappelijke vorming wordt onder de vorm van korte zinnen of kernwoorden een mogelijke inhoud gesuggereerd. De leerkracht zelf kan volgens peil en behoefte van de leerlingen en in afspraak met collega's, uit de voorgestelde inhoud losse onderwerpen kiezen of er voor zijn studierichting meer aangepaste onderwerpen aan toevoegen. Thema's uit het leerplan van de tweede graad (Licap, D/1990/0279/055) die niet of gedeeltelijk aan bod kwamen, kunnen hier best gegeven of met de passende aanvullingen, hernomen worden. Geen enkel onderwerp moet als strikt verplicht worden beschouwd. De volgorde van de thema's is evenmin bindend; ze kunnen zowel binnen eenzelfde jaar als binnen de twee jaar, verschoven worden. Het ligt niet in de bedoeling van dit leerplan een strakke en bindende programmatie aan de leerkrachten op te dringen. Een goede leerkracht weet immers beter dan wie ook wat zijn leerlingen nodig hebben om tot degelijke, goede mensen gevormd te worden. Voor alle leerkrachten kan dit overzicht echter een duidelijke richtingwijzer zijn waardoor ieder pedagogisch verantwoord initiatief beter zijn weg tot coördinatie zal vinden, waarbij vele nodeloze overlappingen en herhalingen uitgesloten worden.

Zo kan er tijd vrij komen om langzaam aan en met het nodige geduld de leerlingen een elementair inzicht bij te brengen in de gebeurtenissen die zich in hun eigen leefmilieu en in de wereld afspelen. Daaruit moeten zij leren conclusies trekken voor hun eigen leven om te komen tot een dieper besef van de inhoud van sociale rechtvaardigheid. Bovendien moeten zij groeien tot een creatieve houding ten aanzien van een positieve wereldsolidariteit.

Het is heel belangrijk, zonet noodzakelijk, dat het team van leerkrachten dat binnen eenzelfde school met de leeropdracht Maatschappelijke vorming belast wordt, oog heeft voor een weliswaar soepele planning over de 4 jaar van het BSO. Zo worden lacunes in de algemene vorming van deze leerlingen voorkomen.

2. LEERINHOUDEN

2.1 Het leven in het eigen milieu - de buurt - de gemeente

2.1.1 *ER ZIJN NOG ARMEN EN MINDER BEDEELDEN IN MIJN OMGEVING*

Sociale en economische situatie van verschillende bevolkingsgroepen.

Toestand van bejaarden, gehandicapten, gepensioneerden, vreemde arbeiders, verlaten kinderen (noot over adoptie).

Wat doen de verschillende diensten?

Waar in mijn gemeente zijn de verschillende diensten gevestigd (op kaart lokaliseren, een bezoek brengen)?

De leerlingen leren gebruik maken van die diensten.

Welke diensten ontbreken? Lossen die diensten alle problemen op?

2.1.2 *CONTACTEN VAN EEN VOLWASSENE MET DE DIENSTEN VAN DE GEMEENTE*

Aangiften, aanvragen, formulieren, formaliteiten allerhande ter gelegenheid van een burgerlijk huwelijk, of bij bouwplannen.

2.1.3 *OPVOEDING TOT EEN GEZONDE WOONCULTUUR*

Smaakvolle en praktische inrichting van de woning. Verschil van woning naar sociale stand.

Wat kan eraan verbeterd worden?

De woning: statussymbool of thuishaven voor een gelukkig gezin?

2.1.4 *DE THUISWERKENDE EN DE BUITENHUISWERKENDE VROUW*

Gelijk loon voor gelijk werk.

Vrouwenarbeid gezien vanuit de gezins- en opvoedingsfunctie met mogelijke oplossingen: kinderkribben, kinderopvang, tegemoetkomingen voor de moeder aan de haard.

Gelijkwaardige ontplooiing (emancipatie) van man en vrouw.

2.2 Ons land een deel van Europa

2.2.1 *EEN LAND OF STAAT BESTUREN KOST GELD*

De uitgaven van een land of staat.

De begroting verdeeld over verschillende sectoren.

Verschillende vormen van belasting.

De inkomstenverdeling in het land.

Normen voor een sociale rechtvaardigheid.

Het egoïsme van de belastingontduiking.

2.2.2 *NOOD AAN ENERGIE EN GRONDSTOFFEN IN EIGEN LAND*

Energiebronnen, energieverbruik, energiebesparing.

Probleem van de kernenergie, noodzaak, alternatieven, gevaren, inspraak.

Grondstoffen in eigen land.

Nood aan grondstoffen.

Besparing van grondstoffen; opvoeding tot recupereren van grondstoffen.

Reactie op de wegwerpmaatschappij.

Reactie op de consumptiedruk (men wil de mens ontevreden maken met wat hij heeft).

2.2.3 *AANVOER VAN ENERGIE EN GRONDSTOFFEN IN BELGIE EN DE EG*

Uitwisseling van energie en grondstoffen binnen de EG.

Aanvoer uit vreemde landen.

Welke en onder welke handelsvoorwaarden?

Problemen die zich daarbij voordoen.

Grote invoerhavens en verbindingswegen.

Probleem van het zwaar verkeer.

2.2.4 *HET SPEL VAN DE VREEMDE MUNTEN*

Munten in de omliggende landen.

De dollar.

Ontwaarding van het geld.

Het begrip inflatie en maatregelen daartegen.

Betekenis van een monetaire unie.

Zin van het sparen; verschillende spaarmogelijkheden.

2.3 *De wereldgemeenschap verbonden met en verantwoordelijk voor elkaar*

2.3.1 *DE VERENIGDE NATIES (VN), EEN WERELDORGANISATIE*

Ontstaan van de VN, doel, lidmaatschap.

Zwakheid en belang van de VN.

De universele verklaring van de rechten van de mens (1948), theorie en praktijk.

De groei naar een wereldsolidariteit.

2.3.2 *GROTE ACTUELE WERELDPROBLEMEN*

Oorlog - vrede.

Apartheid.

Het grote probleem: voorwaarden voor een rechtvaardiger wereld.

2.3.3 *ZIN VAN DE ARBEID EN SITUATIE VAN DE ARBEIDERSSTAND*

Toestand in verschillende landen, werelddelen.

Feiten, betekenis en problemen van een industriële revolutie.

Het ontstaan van een arbeidersklasse.

Ontvoogdingsstrijd met verworvenheden, tekorten en problemen.

2.3.4 *DE MENS VEROVERT DE AARDE EN DE RUIMTE*

Grote ontdekkingen en de gevolgen ervan voor de mens.

Betekenis en voornaamste etappen van de ruimtevaart.

Toepassingen in het dagelijks leven van de mensen.

3 METHODOLOGISCHE WENKEN

De aangewezen leervorm voor de leerlingen van het BSO, is de doe-vorm. De leerlingen moeten vooral leren door zelf zoeken en zelf werken, door actief in het leergesprek betrokken te worden, door in de gelegenheid gesteld te worden hun creativiteit te ontwikkelen. Er moet echter wel over gewaakt worden dat een les Maatschappelijke vorming niet ontaardt tot een knutselles. In dit perspectief volgt hierna een model van didactisch lesverloop:

3.1 Het uitgangspunt van de lessen Maatschappelijke vorming moet steeds concreet zijn. Dit wil zeggen aansluitend bij een concrete situatie b.v. de eigen hobby of de persoonlijke bijdrage in een hobbyclub, een bezoek aan een tehuis voor bejaarden of gehandicapten, de sociale toestand in een bepaalde buurt, de actualiteit of een interessepunt (vraagstelling) van de leerlingen. Louter theoretische of systematische uiteenzettingen worden vermeden. Bepaalde thema's zoals "Stemrecht - Stemplicht" of "Bij wereldrampen past wereldhulp" komen normaal slechts aan bod wanneer ze in de actualiteit staan. Het ligt voor de hand dat bepaalde onderwerpen die in het overzicht opgenomen werden in bepaalde klassen niet kunnen en ook niet moeten worden behandeld. Het komt er op aan de latent aanwezige interesse voor het onderwerp actief te maken of de ontbrekende interesse voor levensbelangrijk geachte punten op te wekken.

3.2 De lessen worden ingeleid met een boeiende, oordeelkundig gekozen illustratie (in de breedste zin van het woord: een bezoek of een bezoeker op school, film, foto, tv, bandopnamen, leesteksten, enz...) waardoor de leerlingen gemotiveerd worden om aan de studie van het gekozen onderwerp mee te werken en waarbij het nut en de betekenis van het onderwerp voor hun eigen leven belicht wordt.

3.3 De leerlingen worden uitgenodigd een persoonlijke documentatie (het kan zeer eenvoudig blijven) over het onderwerp te zoeken en te presenteren.

3.4 Samen met de leerlingen komt men tot het zinvol selecteren en verwerken (bespreken, ordenen) van het aangeboden materiaal (materiaal door de leraar aangeboden en materiaal van de leerlingen). Hierbij leert men hen doelbewust kranteknipsels lezen, statistische gegevens in grafieken omzetten of grafieken lezen, een kaartbeeld interpreteren of opmaken, een didactische plaat of een documentatiemap opbouwen. Dat hierbij veel mogelijkheden bestaan om parallel of complementair groepswork in te schakelen hoeft geen betoog.

3.5 Alles wordt opgebouwd rond een werktekst, een werkmap die het behandelde onderwerp meteen synthetiseert, blijvende waarden onderstreept en zo nodig praktische aanwijzingen geeft voor hun eigen verdere leven.

Het is de taak van de leerkracht te zorgen voor goed en aangepast documentatiemateriaal met inbegrip van werkteksten en klaar geformuleerde opdrachten. Een functionele didactische uitrusting (vast lokaal met projectiemogelijkheden, klasbibliotheek, didactische wandplaten, enz...) wordt noodzakelijk geacht om de lessen Maatschappelijke vorming op een pedagogisch-verantwoorde en effectieve wijze te kunnen geven.

3.6 Grote en zorgvuldige aandacht moet worden besteed aan de verdere opbouw van vaardigheden en leertechnieken die vanaf het eerste leerjaar aangeleerd en inge oefend werden. Enkele voorbeelden: het vlot en zinvol gebruiken van een referentiekader bij het lokaliseren van geografische namen en het situeren van ruimtelijke fenomenen, het inzichtelijk gebruik en de aanvulling van een tijdsband.

4 **COORDINATIE MAATSCHAPPELIJKE VORMING MET NEDERLANDS EN WISKUNDE**

4.1 **Het leven in het eigen milieu - de buurt - de gemeente**

4.1.1 *ER ZIJN NOG ARMEN EN MINDER BEDEELDEN IN MIJN OMGEVING*

Ne Interview met mensen uit verschillende sociale groepen. Interview met de leiding van bepaalde diensten (Teledienst, beschuttende werkplaats).

Wi Berekeningen over verschillende inkomsten in België.

4.1.2 *CONTACTEN VAN EEN VOLWASSENE MET DE DIENSTEN VAN DE GEMEENTE*

Ne Een (gefotocopieerd) uittreksel uit het bevolkingsregister lezen en interpreteren. Verschillende documenten lezen en interpreteren.

Wat staat in een trouwboekje?. Documenten over woningbouw lezen en begrijpen. Na een grondige voorbereiding in de klas over het "te bouwen huis", een rollenspel organiseren (bouwmeester, bouwheer, aannemer).

4.1.3 *OPVOEDING TOT EEN GEZONDE WOONCULTUUR*

Ne Gesprek over soorten woningen (villa, huis in de rij, krotwoning) en de mensen die ze betrekken.

Wi Berekeningen over de kostprijs van eenvoudige en luxe bouwmaterialen.

4.1.4 *DE THUISWERKENDE EN DE BUITENHUISWERKENDE VROUW*

Ne Officiële teksten in verband met de gelijkwaardigheid van man en vrouw. Officiële teksten waaruit een ongelijke behandeling blijkt van man en vrouw.

Wi Berekeningen over de kosten aan het rijk of de staat voor de buitenhuiswerkende vrouw (bijdrage tot kinderkribbe) en kosten voor de moeder aan de haard.

4.2 **Ons land een deel van Europa**

4.2.1 *EEN LAND OF EEN STAAT BESTUREN KOST GELD*

Ne Termen als budget, begroting, indirecte en directe belasting, kadastraal inkomen onderscheiden. Van een (gefotocopieerd) aanslagbiljet de belangrijkste elementen aanduiden.

Wi Eigen loon kunnen controleren. Procentuele verdeling van de begroting over de verschillende sectoren. Berekeningen van uitgaven in verschillende sectoren per inwoner. Berekeningen over potentiële bestedingsmogelijkheden van ontdoken belastingen.

4.2.2 *NOOD AAN ENERGIE*

Ne Correcte terminologie in verband met energiebronnen leren gebruiken. Spreken over de voor- en nadelen van de verschillende verwarmingsmogelijkheden. Klagesprek over prijsbewust kopen.

Wi Berekeningen aangaande energieverbruik per inwoner in verschillende landen. Vergelijking van kostprijs voor isolatie en kostprijs voor verwarming. Vergelijkingen en berekeningen maken, nodig om prijsbewust te kunnen kopen.

4.2.3 *AANVOER VAN ENERGIE EN GRONDSTOFFEN IN BELGIE EN DE EG*

Ne Terminologie in verband met het verkeer kunnen opzoeken en interpreteren, b.v. aanvoer, afvoer, import, export, doorvoer, maritiem verkeer, enz...

Wi Grafieken en statistieken over de havenbewegingen begrijpen en vergelijkingen kunnen maken (wiskundig uitgedrukt).

4.2.4 *HET SPEL VAN DE VREEMDE MUNTEN*

Ne Vlot de benamingen hanteren.

Wi Berekeningen in verband met geldomwisseling.

4.3 De wereldgemeenschap verbonden met en verantwoordelijk voor elkaar

4.3.1 *DE VN, EEN WERELDORGANISATIE*

Ne Enkele artikels uit de Universele verklaring van de rechten van de mens lezen, verklaren, over de toepassing of de schending ervan spreken.

Wi Procentuele verhoudingen van de machtsblokken. Berekeningen over het aantal analfabeten in verschillende werelddelen.

4.3.2 *GROTE ACTUELE WERELDPROBLEMEN*

Ne Letterwoorden opzoeken, begrijpen en gebruiken. Vreemde woorden, zoals discriminatie, noteren en verklaren.

Wi Berekeningen over kosten van de bewapening in verschillende landen. Potentiële bestedingen van die gelden voor vreedzame doeleinden.

4.3.3 *ZIN VAN DE ARBEID EN SITUATIE VAN DE ARBEIDERSSTAND*

Ne Tekst over de arbeidersvoorwaarden in verschillende werelddelen. B.v. in de mijnen van Bolivië.

Wi Berekeningen in verband met het loon van de arbeiders in verschillende landen (Europa en buiten Europa). Berekeningen in verband met de bestedingsmogelijkheden van het verdiende geld.

4.3.4 *DE MENS VEROVERT DE AARDE EN DE RUIMTE*

Ne Spreekoefening: draagt de ruimtevaart bij tot het welzijn van de mens?

Wi Berekeningen in verband met afstanden tussen de verschillende werelddelen en de tijd nodig om met snelle vliegtuigen van het ene continent naar het andere te vliegen.

5 **NUTTIGE ADRESSEN**

5.1 **Documentatie-informatie**

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK (NIS)

1000 Brussel, Leuvenseweg 44 (02)513 96 50

2018 Antwerpen, Rubenslei 2 (03)231 19 20

9000 Gent, Coupure rechts (091)25 32 73

NATIONAAL GEOGRAFISCH INSTITUUT, Verkoopdienst, Louizalaan 306-310, 1050 Brussel.

NB.: Bepaalde topografische kaarten kunnen ook aangekocht worden in de kantoren van de ASLK, bepaalde toeristische diensten (VTB o.a.) en jeugdhuizen.

BRTN SCHOOLUITZENDINGEN, August Reyerslaan 52, 1040 Brussel.

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN, Voorlichtingsbureau, Archimedesstraat 73, 1040 Brussel.

ADMINISTRATIE VOOR RUIMTELIJKE ORDENING EN LEEFMILIEU, info-sectie, Belliardstraat 14-18, 1040 Brussel.

INFORMATIEDIENST BIJ DE PROVINCIALE DIRECTIES STEDEBOUW IN VLAANDEREN.

2000 Antwerpen, Britselei 15 (03)237 28 50

8000 Brugge, Werkhuisstraat 9 (050)33 36 71 & 33 98 45

1040 Brussel, Kortenberglaan 158 (02)735 61 40

9000 Gent, Gebroeders van Eyckstraat 4-6 (091)25 13 83 & 25 86 07

KONTAKT, Internationaal Hulpbetoon van Caritas Catholica, Guimardstraat 1, 1040 Brussel.

PAX CHRISTI, IJzerlaan 19, 1040 Brussel.

UNICEF, Kunstlaan 20, bus 18, 1040 Brussel.

ELEKTRABEL, Troonplein 1, 1000 Brussel.

LEEFMILIEU, Stichting Leefmilieu Kredietbank, Keizerstraat 8, 2000 Antwerpen.

VN BELGIE, Centrum van de VN voor de Benelux-landen, de Broquevillelaan 40, 1200 Brussel.

INFORMATIE VAN DE HAVENDIENSTEN

2000 Antwerpen, Uitgeverij Publitra, Brouwersvliet 33, bus 4.

8000 Brugge, Louis Coiseaukaai 2.

1020 Brussel, Redersplein 6.

9000 Gent, Vliegtuiglaan 1.

5.2 **Tijdschriften**

NIEUWE BLIKOPENER, Intern. uitg. Keesing, Keesinglaan 2-20, 2100 Deurne/Antwerpen.

KOERIER (UNESCO), Intern. uitg. Keesing, Keesinglaan 2-20, 2100 Deurne/Antwerpen.

WERELDWIJD, Keizersstraat 25, 2000 Antwerpen.

KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF, Intern. uitg. Keesing, Keesinglaan 2-20, 2100 Deurne/
Antwerpen.

ESSO MAGAZINE, Frankrijklei 101, 2000 Antwerpen.

RUIMTEVAART, (jaarboek), Uitgeverij De Alk, Alkmaar, Nederland.

DIMENSIE 3, ABOS Marsveldplein 5, bus 57, 1050 Brussel.

DOCUMENTATIEBLAD VOOR DE LERAAR AARDRIJKSKUNDE (+ wereldeconomie), Blandijn-
berg 2, 9000 Gent (meer informatie bij de VLA, Krijgslaan 281 S8, 9000 Gent).

INFORIENT-DOSSIER, Blijde Inkomststraat 21, 3000 Leuven.

VLAAMSE MAATSCHAPPIJ VOOR WATERVOORZIENING, Trierstraat 21, 1040 Brussel.

LEEFMILIEUCAMPAGNE VAN DE VLAAMSE REGERING, Markiesstraat 1, 1000 Brussel.

GREENPEACE BELGIE, vzw, Vooruitgangstraat 317, 1210 Brussel.

ARTSEN ZONDER GRENZEN, Deschampheleerstraat 24, 1080 Brussel.

KONING BOUDEWIJNSTICHTING, Brederodestraat 21, 1000 Brussel.

